

KESKUSTELUA

KESKUSTELUA RAUHANTUTKIMUKSESTA

Suomen rauhantutkimusyhdistyksen piirissä ja sen julkaisemassa Rauhaan tutkien-tiedotteessa on v. 1975 aikana käyty sangen vilkasta keskustelua rauhantutkimuksen suuntautumisesta sekä sen tieteellisestä perustasta. Tämä keskustelu ei ole osoittanut laantumisen merkkejä, vaan jatkuu edelleenkin. Toimituksen käsityksen mukaan tämän keskustelun saattaminen yleisempäänkin tietoon on paikallaan — eikä vähiten sen vuoksi, että viimeaikaisessa tiedepoliittisessa keskustelussa on noussut esiin sangen samankaltaisia kysymyksiä. Tähän numeroon on valittu joukko tähän keskusteluun liittyviä puheenvuoroja siten, että aluksi julkaistaan Esko Antolan keskustelun käynnistänyt puheenvuoro sekä sen jälkeen Vilho Harlen, Pertti Joenniemen ja Raimo Väyrysen näkemykset asiasta. Nämä keskustelupuheenvuorot ovat samalla nykyisen toimituksen viimeinen tervehdys Poliitikka-lehden uusille toimittajille.

Esko Antola

RAUHANTUTKIMUS: TIEDETTÄ VAI TUTKIMUSHARRASTUSTA

Aina siitä lähtien kun suomalainen rauhantutkimus institutionalisoitui ja vakinaistui on eri yhteyksissä vaadittu syvälleluotaavaa keskustelua rauhantutkimuksesta tieteenalana. Jostakin syystä tämä keskustelu ei ole saanut tuulta ainakaan julkisilla foorumeilla. Tämä on sittemmin ilmennyt myös siten, että suomalaisella rauhantutkimuksella ei tänä päivänä ole tutkimuspoliittista ohjelmaa puhumattakaan tutkimuspoliittisesta keskustelusta. Rauhantutkimus Suomessa rakentuu samantyyppiselle painopisteajattelulle kuin koko suomalainen yhteiskuntatieteellinen tutkimuskin; niiden yhteydessä käytävästä keskustelusta puuttuu tutkimuksen perusteisiin ja tieteenalan yleiseen problematiikkaan liittyvä argumentointi.

Itse asiassa rauhantutkimuksen tutkimus on kaikkialla ns. läntisessä maailmassa viime vuosina ollut varsin niukalti esillä. Sen taso on sitäpaitsi tieteen-

alan perusteiden kehittämisen kannalta ollut kyseenalainen. Esimerkiksi Ruotsissa 1960 -luvun lopulla käyty linjanveto rauhantutkimuksen ja radikaalin rauhantutkimuksen välillä ei juurikaan puuttunut tieteellisen selittämisen problematiikkaan, vaan pikemminkin tulosten käyttöön. Tuossa keskustelussa, josta jälkimaininkeja esiintyi vielä IPRAn Varanasin kokouksessa 1974, kysymys tieteen arvovapaudesta ja tieteen sidonnaisuudesta joutuivat primääriin asemaan. Äärimmilleen vietyä keskustelun problematiikka esiintyi Herman Schmidin esityksessä Varanasin kokouksessa, jossa hän tieteen puolueellisuudella vaati puoluekantasuutta ja asettui pelkästään ns. soveltavan tieteen kannalle.

Schmidin mukaan rauhantutkimuksen ongelmat tieteenalana voidaan palauttaa kolmeen kysymykseen: mitä arvoja ja intressejä rauhantutkimuksen tulee palvella, minkälaista tietoa tulee soveltaa ja minkälaiset ovat ne linkit, joiden avulla tutkimuksen tuloksia sovelletaan käytäntöön.¹ Viimeinen kriteeri voidaan Schmidin mukaan asettaa myös kysymykseksi: ketkä ovat rauhantutkimuksen asiakkaita ja mitkä ovat institutionaaliset linkit tutkijan ja asiakkaiden välillä. Schmidin ratkaisumallin mukaan vastaukset kysymyksiin ovat kovin yksinkertaiset ja helposti ratkottavissa. Hänen peruslähtökohtansa mukaan rauhantutkimus on soveltavaa tiedettä ja siitä seuraa, että tieteen ongelmat liittyvät ainoastaan soveltamiseen. Ilman syvällisempiä pohdiskeluja rauhantutkimuksen ongelmat ja sen epistemologia voidaan tällöin rakentaa soveliaan hyödyntämismekanismiin varaan.

Schmidin vallankumouksellisen rauhantutkimuksen idea perustuu itse asiassa kovin »epävallankumouksellisille» premisseille. Se näyttää perustuvan samalle tieteellisten vallankumousten traditiolle kuin mitä rauhantutkimuksessa on noudatettu sen synnystä lähtien. Kärjistäen voisin väittää, että rauhantutkijat eivät koskaan ole pohtineet tieteenalansa problematiikkaa tieteellisin kriteerein vaan ovat aina olleet tieteellisessä toiminnassaan sidoksissa tutkimuksen kohteeseen ilman teoreettista ongelmanasettelua. Jos väitteeni on totta, niin se asettaa samalla rauhantutkimuksen tieteellisyyden kyseenalaiseksi; voimmeko puhua rauhantutkimuksen yhteydessä tieteenalasta vai olemmeko tekemisissä vain tutkimussuunnan kanssa. Jos kuitenkin pidämme rauhantutkimusta tieteenalana, meidän on vain tarkistettava tieteenalan lähtökohtia. Jos taas olemme tekemisissä vain tutkimussuunnan kanssa on meidän ensimmäiseksi kysyttävä, haluammeko kehittää rauhantutkimuksesta tieteenalan vai tyydymmekö tutkimussuuntaan. Jos vaadimme rauhantutkimuksen tieteellistämistä, meille asetettu tehtävä on huomattavan problemaattinen. Problemaattisuus ei tällöin liity ainoastaan tutkimuksen perusteiden kehittelyyn vaan myös ja erityisesti tieteellisyyden ja hyödyllisyyden yhdistämiseen.

Palatakseen Schmidin ratkaisumallin historiallisuuteen on hyvä palauttaa mieliin rauhantutkimuksen kehittymisen linjoja 1950 -luvulta lähtien. Rauhantutkimuksen ensimmäistä vaihetta on tullut tavaksi kutsua rauhoittamis-

tutkimukseksi. Se perustui »suuren rysäyksen», ydinsodan välttämiseksi ja sen filosofia määräytyi tästä ongelmasta. Se on tunnettu ns. ann-arborilaisena tutkimuksena, joka pyrki konfliktien sääntelyyn tavoitteenaan niiden rauhoittaminen ja manipulointi. Se oli metodologisesti varsin lähellä realistista koulukuntaa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.²

Toisena rauhantutkimuksen historiallisena kehitysvaiheena on pidettävä pohjoismaisen rauhantutkimuksen syntymistä. Sen synty perustui yhteiskunnallisen tiedostamisen pohjalle. Tällaisenaan pohjoismainen suunta tarjoaa varsin hedelmällisen lähtökohdan. Se perustui tärkeiden yhteiskunnallisten ja maailmanlaajuisen ongelmien olemassaolon tiedostamiselle ja tarpeelle ratkaista yhteiskuntaa jäytäviä ongelmia. Käsittääkseni alkuvaiheissaan pohjoismainen suuntaus perustui rauhantutkimuksen olemassaolon tarpeellisuuden kahteen kiistattomaan tosiasiaan: yhteiskuntatieteet olivat 1960 -luvulla tietenteoreettisista lähtökohdistaan johtuen kykenemättömiä ratkaisemaan ja jopa puuttumaan yhteiskunnan ongelmiin ja toisaalta, yhteiskuntatieteet eivät tarjonneet linkkiä toimintaorientoituneille yhteiskunnallisille ryhmille. Rauhantutkimuksen luonnetta määräsikin 1960 -luvulla paljolti toiminta-orientoituneen tutkimuksen nimilappu.

Käsittääkseni Schmidin hahmotelma rauhantutkimuksen luonteeksi perustuu ensisijaisesti toiminta-orientoituneen tutkimuskäsityksen muokkaamiseksi puoluekantaiseksi tutkimukseksi. Tämä käy ilmi esimerkiksi Schmidin seuraavanlaisesta argumentoinnista:³

Rauhantutkimus kuuluu sellaiseen tutkimuskategoriaan, joka koostuu erityyppisistä 'tiede kansalle' -käsityksistä, jotka taas perustuvat tutkijoiden yhteiskunnallisille ambitiioille, mutta jotka eivät institutionalisoituneesti ole sidoksissa yhteiskunnalliseen praksikseen. Tällaisella tutkimuksella on selvitettävänään mitä perustavanlaatuisin ongelma. Kaikkea toiminta-orientoitunutta tutkimusta — joko soveltavaa tai vain orientoitua — luonnehtii joko korkea toimintarelevanssi ja voimakas asiakasidonnaisuus tai itsenäisyys ja vähäinen toimintarelevanssi.

Ymmärtääkseni Schmidin käsitys rauhantutkimuksesta on juuri sitä, mitä rauhantutkijat 1960- ja 1970 -luvuilla ovat laajalti, ja tämä pätee myös Suomeen, rauhantutkimuksella ymmärtäneet. Schmidin ratkaisu ongelmaan on yksinkertainen: rauhantutkimuksen ongelmat ratkeavat vaihtamalla asiakkaita. Ulkopoliittisten päätöksentekijäin, diplomaattien ja sotilaspiirien tilalle vaihdetaan uudet asiakkaat: puolueet, kansalaisjärjestöt, toiminta-orientoituneet ryhmät. Rauhantutkimuksen tieteellistäminen ei myöskään voi tapahtua tutkimuksen ja rauhanliikkeen välistä linkkiä voimistamalla, vaikka oman käsitykseni mukaan juuri tämä asiakassuhde onkin rauhantutkimukselle soveliaa ja hedelmällisin myös relevanssin kannalta.

Schmidin toinen vaihtoehtopari, itsenäisyys — vähäinen toimintarelevanssi,

on väite, jonka totuudellisuutta ei ole kysytty, eikä sen totuudellisuutta toisaalta voida ymmärtääkseni missään mielessä olettaa *a priori*. Ensimmäinen kysymys totuudellisuuden arvioinnissa on yksinkertaisesti seuraava: onko rauhantutkimus koskaan ollut itsenäistä. Käsittääkseni se ei ole sitä ollut missään mielessä. Rauhantutkimuksen yhteydessä itsenäisyydellä voidaan tarkoittaa joko sen itsenäisyyttä tieteenalana tahi sen itsenäisyyttä suhteessa yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Oma väitteeni on, että rauhantutkimus on hämmästyttävän hyvin kyennyt heijastelemaan yhteiskunnallista todellisuutta tutkimuskohteidensa valinnassa huolimatta siitä, että sillä ei ole tieteellistä itsenäisyyttä.

Itse asiassa rauhantutkijat ovat kautta aikojen ylpeilleet sellaisilla väitteillä kuin rauhantutkimuksen poikkitieteellisyys tai tieteenalan modernisuus siinä mielessä, että tutkimuksessa heijastuvat yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen uusimmat menetelmät ja teoriat. Rauhantutkimus on myös aina ylpeillyt kansainvälisyydellään ja soveltavuudellaan. Vaikka eri yhteyksissä nämä väitteet onkin kumottu,⁴ ne kuitenkin heijastelevat rauhantutkijoiden olettamuksia ja tosimelessä esitettyjä käsityksiä. Haluan myös korostaa, että rauhantutkijat ovat hyvin usein ja melkein pääsääntöisesti pyrkineet noudattamaan edellä esittämiäni normejaan. Kysymys onkin asetettava siten, voiko jokin tieteenalaksi kutsuttu tutkimussuunta tällaisella metodologialla ja tieteenteoreettisella perusteella selittää yhteiskunnallista todellisuutta siten, että se parhaalla mahdollisella tavalla edistäisi niitä intressejä, johon se väittää olevansa sitoutunut. Voiko rauhantutkimus ilman omaa metodologiaansa ja omaa tieteellisen selittämisen järjestelmää ylläpitää relevanttia ja hyödyllistä asiakassuhdetta?

Olen edellä käsitellyt ehkä tarpeettomankin laajasti vain Herman Schmidin ratkaisumallia rauhantutkimuksen ongelmiin. Luulen kuitenkin että Schmidin esittämällä käsityksillä on huomattavan laajaa kannatusta rauhantutkijoiden yhteisössä. Erityisesti kysymys puolueellisuudesta tai puoluekantaisuudesta on sängen laajalti hyväksytty periaate.⁵ Tämä käsitys ei luonnollisestikaan ole leimallista vain rauhantutkimukselle: yhteiskuntatieteissä yleensäkin on tullut tavaksi määritellä tutkimuksen merkitys tai sen tarpeellisuus ns. painopisteittämisen avulla. Painopisteittäminenkin sinänsä ei ole negatiivista, negatiivista on vain se menetelmä, jolla painopisteet hahmotellaan. Herman Schmidin ajatusmallin mukaan rauhantutkimuksen painopisteet ja prioriteetit tulisi määritellä ennen muuta tutkimuksen asiakkaan taholta.⁶ Varsin usein tässä asiakassuhteessa asiakkaat vain toimivat kovin lyhytnäköisesti ymmärtämättä sitä, että asiakassuhde voi olla hedelmällinen vain silloin, kun tutkimus kykenee heijastelemaan asiakkaan tärkeänä kokemaa probleemakenttää myös ns. puhtaan tieteen kriteerein. Asiakkaat varsin harvoin pyytävät tiedemiehiltä arvioita siitä, miten hyvin tiedemiesten oppirakennelma kykenee tuottamaan tietoa.

Rauhantutkimuksen vastaisen kehityksen suuntaviivoja ovat toki pyrkineet ratkomaan muutkin kuin Herman Schmid. Tavallaan vastakkainen käsitys rauhantutkimuksesta sisältyy siihen määritelmään, jonka Asbjørn Eide on esittänyt. Hänen mukaansa:⁷

On syytä voimakkaasti alleviivata sitä tosiasiaa, että rauhantutkimuksen — samoin kuin muunkin tutkimuksen — päätehtävä on kerätä, systematisoida ja jakaa tietoa. Tämän tulee tapahtua samalla kurinalaisella ja luotettavalla tavalla kuin muissakin tieteissä, Tämä on ensimmäinen edellytys luotettavuudelle ja peruslähtökohta myös soveltavuudelle.

Yhtä lailla kuin Schmidin määritelmä myös Eiden määritelmä heijastelee rauhantutkimuksen perusproblematiikkaa. Schmid haluaisi perimmältään luoda rauhantutkimuksesta jotain muuta kuin »tavanomaista tiedettä», kun taas Eide hyvin varovaisesti suhtautuu koko soveltamisen problematiikkaan. Ongelmana käsittääkseni molemmille on tietyissä mielessä rauhantutkimuksen arvo tieteenä: Schmidille ongelma on tutkimuksen praktinen arvo ensisijaisesti ja tieteellinen arvo toissijaisesti, Eidelle tieteellinen arvo suhteessa muihin tai »vanhoihin» tieteisiin ja praktinen arvo vasta toissijaisesti. Eiden korostus antamassaan määritelmässä merkitsee rauhantutkimukselle selvää taantumista niistä asetelmista, joista 1960 -luvun lopulla lähdettiin oppisuuntaa kehittämään. Tämä taantuma näkyy myös Eiden tavoitteiden asettelussa, jossa hän sanoo:⁸

Rauhantutkimuksen tulee perustua ihmisluonteen tuntemiselle, joka olettaa että inhimillinen itsensä toteuttaminen, ihmisolennon kasvu, sisältää ainakin kaksi ulottuvuutta, jotka ovat usein mutta eivät välttämättä konfliktissa keskenään. Toinen on itsekkyyden materiaalien intressien toteuttamisessa. Toinen on sen tosiasian ymmärtäminen, että täydellinen itsensä toteuttaminen voidaan saavuttaa vain elämällä yhteisössä muiden ihmisten kanssa, joilla kaikilla on yhdenvertaiset itsensä toteuttamisen mahdollisuudet.

Määritelmään sisältyvä taantuma verrattuna norjalaisen koulukunnan ajatteluun vielä 1960 -luvun lopulla ei suinkaan johdu määritelmän yleivistä periaatteista tai ylevästä argumentoinnista, vaan rauhantutkimuksen probleemanasettelun palauttamisesta mystiseen ihmisluonteeseen. Sodan ja rauhan kysymyksissä ei ole mystiikkaa, eivätkä ne ratkea pohtimalla tai manipuloimalla ihmisluonnetta. Puhumalla taantumasta määritelmän tasolla tarkoitan tutkimuskohteen ja tutkimustehtävän häivyttämistä yleisiin abstraktioihin, jotka tuntuvat kovin vierailta konkreettisiin tutkimustehtäviin tottuneesta rauhantutkijasta olletikin, kun käsitys tieteellisestä toiminnasta tiedon keräämisestä, systematisoijana ja jakajana nousee kuin kumpujen yöstä.

Kuten jo edellä mainitsin suomalaista keskustelua rauhantutkimuksen luonteesta tieteenalana ei juuri ole käyty. Suomalaista rauhantutkimusta ja sen kehittämistä johtaa Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos, jolta kuitenkin puuttuu periaatteellinen tutkimuspoliittinen ohjelma. Suomalainen rauhantutkimus nojaa varsin olennaisesti pohjoismaiseen suuntaukseen, joskin saa nykyään huomattavasti vaikutteita Saksan Liittotasavallan tutkimustraditiosta, jota ymmärtääkseni täydellä syyllä voidaan pitää omana tutkimuskokonaisuutenaan. Rauhantutkimuslaitoksen meneillään oleva tutkimuspolitiikka luultavastikin heijastelee ennen muuta yksittäisten tutkijoiden intressejä. Viimeisimpien tietojen mukaan⁹ meneillään ovat tutkimusprojektit kansainvälinen politiikka ja ravintokysymykset, ydinaseettomia vyöhykkeitä koskeviin suunnitelmiin liittyvä projekti, Afrikan yhtenäisyysjärjestö (OAU) integroituneena yhteisönä ja konfliktien ratkaisijana, Yhdysvaltain sotilasinterventiot Latinalaisessa Amerikassa sekä Suomea ja kolmatta maailmaa koskeva projekti.

Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksen johtaja Raimo Väyrynen on eräässä yhteydessä varsin mielenkiintoisella tavalla käsitellyt rauhantutkimuksen problematiikkaa.¹⁰ Arvioidessaan rauhantutkimuksen viimeaikaista kehitystä Väyrynen palauttaa sen ongelmat kehitykseen ja turvallisuuteen. Hän ottaa artikkelissaan myös varsin merkittävällä tavalla kantaa rauhantutkimukseen tieteenalana. Hän esittää teesin: rauhantutkimuksen ollakseen hyödyllistä täytyy pystyä tuottamaan teoreettisesti mielekästä, empiirisesti informatiivista ja yhteiskunnallista toimintaa edistävää tutkimusta sekä turvallisuus- että kehityskysymyksistä.¹¹

Väyrysen teesi sisältää eräitä varsin mielenkiintoisia havaintoja, jotka ovat sijoitettavissa rauhantutkimuksesta käytyyn kansainväliseen keskusteluun ja joita on pidettävä suomalaisen rauhantutkimuksen vastaisen kehittymisen kannalta suuntaa-antavina. Niillä on merkitystä, vaikka olettaisimmekin Väyrysen käsitysten olevan vain hänen omiaan, eikä Rauhantutkimuslaitoksen. Väyrysen panos suomalaisessa rauhantutkimuksessa on kuitenkin yksityishenkilönäkin olennainen. Ensimmäisenä havaintona on kiinnitettävä huomiota hyödyllisyyden korostamiseen. Väyrynen implisiittisesti katsoo hyödyllisyyden olevan rauhantutkimuksen pääkriteerin. Hyödyllisyydellä ilmeisesti ymmärretään hyödyllisyyttä asiakkaan kannalta, ts. tutkimuksen tulee olla hyödyllistä siinä mielessä, että sen tulee tarjota ratkaisumalleja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Hyödyllisyyden korostamisesta voitaisiin myös olettaa, että hyödyllisyys on tutkimukselle kriteeri, joka määrää myös tutkimuksen muita ulottuvuuksia.

Toinen tärkeä määre Väyrysen teesissä on teoreettisen mielekkyyden käsite. Teoreettinen mielekkyys ja sille annettava sisältö epäilemättä määräävät myös sängen pitkälle sitä, minkälaisen luonteen rauhantutkimus saa. Teoreettinen mielekkyys voi ensinnäkin merkitä sitoutumista olemassaolevaan tutkimukseen ja teoriaan. Kysymys olisi tällöin asetettava siten, että rauhantutkimus

on teoreettisesti mielekästä, jos se mielekkäällä tavalla liittyy olemassaolevaan teoriaan. Tällainen rauhantutkimuksen teoreettisuus vaikuttaisi tutkimuksen kehittymiseen siten, että se edelleenkin perustuisi muiden tieteenalojen, pääasiassa kansainvälisen politiikan, teorioihin ja muokkaisi niitä. Tähän tulkintaan Väyrysen kohdalla viittaisi hänen esittämänsä näkemys siitä, että rauhantutkimus ainakin syntyvaiheissaan voidaan tulkita protestiksi kansainvälisen politiikan tutkimukselle.¹² Tämä oletamus lisää kuvaan myös sen mahdollisuuden, että rauhantutkimus oppisuuntana kykenisi omaksumaankin tieteil-
lestä kehityksestä aina uusimmat ulottuvuudet ja jättämään väliin sellaisia tieteil-
teellisen kehityksen vaiheita, jotka eivät selitettävän ilmiön osalta vaikuta mie-
lenkiintoisilta. Tällainen teoreettinen mielekkyys on mielekkyyttä kuitenkin
vain mekanistisesti. Jonkin tieteenalan kehitys ei voi pitemmän päälle raken-
tua mielekkäästikään valittujen tieteellisten havaintojen poimintaan eri tie-
teenaloilta, vaan mielekkyys muuttuu tieteenalan kannalta epämielikkyydeksi.

Toinen mahdollisuus mielekkyyden hahmottamiseen olisi määrittellä teo-
reettinen mielekkyys sen mukaan, miten tutkimusote toisaalta kykenee selittä-
mään maailmaa eli minkälaisen metodin se tarjoaa ja toisaalta, miten sen tuot-
tamat tulokset ovat mielekkäästi yhdistettävästi esimerkiksi hyödyllisyyden
kriteeriin, joka on sinänsä problemaattinen. Tämän perusteella voitaisiin sanoa,
että väyrysläinen teesi rauhantutkimuksesta on sangen käyttökelpoinen, kun
on määritelty tutkimuksen hyödyllisyyden ja tutkimuksen teoreettisen mie-
lekkyyden kriteerit. Näiden määrittelyjen tai niistä muokattujen johdannais-
ten yhdistämisen jälkeen ratkeavat myös teesin loppu-osan oletukset.

Lähdettäessä kehittämään rauhantutkimuksesta tieteenalaa, jolla olisi oma
metodologiansa, omat tieteellisen selittämisen perusteet ja joka muodostaisi
tieteellisen järjestelmän, joka mahdollistaisi tieteenalan erityistavoitteen, pysy-
vän ja oikeudenmukaisen rauhan saavuttamisen, ja tieteellisyyden yhdistämi-
sen, on ymmärtääkseni avattava keskustelu siitä, mitkä rauhantieteen tehtä-
vät ovat. Rauhantieteen tehtävät eivät saa määräytyä ainoastaan tutkimuksen
tavoitteiden avulla. Rauhantieteen on muodostettava tieteellisen selittämisen
järjestelmä, jossa yhdistyvät toisaalta moraalinen ja reaalinen praxis ja toi-
saalta puhtaasti tieteellisen oppirakennelmalle välttämättömät kriteerit.

Teesini vaatimuksista epäilemättä reaalisen ja moraalisen praksiksen yhdis-
täminen on helpohkoa. Tällöin ollaan pääsääntöisesti tekemisissä tutkimus-
kohteiden kanssa. Luullakseni on rauhantieteen harjoittajien kannalta mel-
koisen selvää miten moraalista ja reaalista praksista kartoitetaan. Rauhan-
liike lienee tällä ulottuvuudella luonnollinen yhteistyökumppani. Huomatta-
vasti problemaattisempaa sen sijaan on tieteellisen oppirakennelman luomi-
nen sellaiseksi, että reaalisen ja moraalisen praksiksen ongelmat voidaan kivut-
tomasti liittää relevantin tieteellisen oppirakennelman puitteisiin. Tämähän
on kaiken normatiivisen tutkimuksen ongelma silloin, kun puhumme ei-marxi-
laisesta tutkimuksesta.

LÄHDEVIITTEET

Tämä esitys perustuu Turun rauhantutkimuksen ryhmässä pitämäni alustukseen, jossa yhteydessä saamistani kommentteista ja virikkeistä olen kiitollinen ryhmän jäsenille. Tästä esityksestä vastaan kuitenkin vain henkilökohtaisesti.

¹ Herman Schmid, The Problem of Research Priorities in Applied Social Sciences. *The Fifth General Conference of the International Peace Research Association, Varanasi, 4.—8. 1. 1974*, s. 1.

² Realistisella koulukunnalla ymmärretään sitä kansainvälisen politiikan tutkimuksen otetta, joka kehittyi 1950-luvulla Yhdysvalloissa, ja joka antoi suurta painoa voimapolitiittiselle ajattelulle. Ajattelusta on esimerkkinä Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations*. New Haven 1949.

³ Schmid ma., s. 5.

⁴ Erinomaisen valaisevan esityksen rauhantutkimuksen perusväitteiden todentamisesta piti esimerkiksi Bengt Höglund viidennessä pohjoismaisessa rauhantutkimuskonferenssissa Fagerfjellissa, Norjassa helmikuussa 1972. En ole kuitenkaan missään nähnyt hänen esitystään julkaistuna.

⁵ Termi puoluekantaisuus tai puolueellisuus on varsin problemaattinen. Suomenos on ymmärtääkseni palautettavissa saksankieliseen käsitteeseen parteilichkeit, joka on tulkittu joko puolueellisuudeksi: so. asettua jonkin puolelle tai puoluekantaisuudeksi: so. olla sidoksissa puolueeseen. Varanasissa Schmid eksplisiittisesti käytti termiä puoluekantaisuus vaikka normaalisti tieteellisessä yhteisössä pitäydytään käsitteeseen puolueellisuus ja vaaditaan tutkimuksen tehtäväksi ottaa kantaa jonkin puolesta, asettua jonkin puolelle.

⁶ Schmid ma., s. 8.

⁷ Asbjørn Eide, A Value-Based Approach: Methods and Problems in Peace Research. *International Social Science Journal*, vol. XXVI, no. 1, 1974, s. 129.

⁸ Sama, s. 130.

⁹ *International Peace Research Newsletter*, vol. XII, no. 3, 1975, ss. 12—13.

¹⁰ Raimo Väyrynen, Mitä rauhantutkimuksessa tapahtuu. Rauha ja Monikansallisten maailma. *Rauhantutkimus tänään IV*, toim. Esko Antola. Turenki, 1974, ss. 31—51.

¹¹ Sama, s. 41.

¹² Sama, s. 43.

¹³ Gerard Radnitzky, *Contemporary Schools of Metascience*, vol. II. Göteborg, 1968, passim.

¹⁴ Dieter Senghaas on käsitellyt rauhantutkimuksen ja kehitystutkimuksen suhdetta useassakin eri yhteydessä viime vuosina. Näistä mainittakoon tässä yhteydessä Dieter Senghaas, Peace Research and the Third World. *The Fifth General Conference of the International Peace Research Association, Varansi, 4.—8. 1. 1974*, passim.